כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מסורת הש"ס

ג) [עי' תו' ב"ב קנ:: ד"ה פעילתא ופי' רש"י ותוס' שבת קיט. ד"ה מלפני]. ד) [רנב"ן]. ה) [פי' מלק ולקמן דף נ: מי' דיקמא]. ו) מנחות לג. [גילה כ.]. ז) [יומא לא:סוכה כ"ב הגי' בגמרא שבמשנה אלק מיכולמי ובר"ש ורמ"ב וכן בשלמות ליתא וכ"מ בתוס' לקמן ע"ב ד"ה הקנו לון]. ח) [עי"ומיכן ב:]. ט) [פסחים קנ:]. י) [יומא פ"ב: ד"ה כל הכן]. יא) [ע"ל מעין משפט קדיה וכ"ה בתוס'].

תורה אור השלם

1. וְאָמַר אֵלָיו לְכָן אַם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחַשְׁתִּי וֵּרַכְתִּנִי יְיָ בַּגְלָלֶךָ:
בראשית ל כז

2. וְדִבֵּר מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ וַיְבָרֶךְ יְיָ אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף וַתְּהִי בִּרְכַּת יְיָ בְּכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה:
בראשית לט ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מעשה קדירה מלקח מרגים. נ"ב ע"ל דף נ: ע"ש: (ב) תוס' ד"ה לחמניות וכו' לא קבע נמי צריך לברך וכו' אבל ברכה שאפילו וסופר עיסה: (ג) ד"ה סילוק וכו' משמע שלוקן. נ"ב פירוש מלקמאר לנחר דסליקי מנא וכו': (ד) באי"ר אלמס קדים. נ"ב כלומר אלמס לא משלקין גם הסלמן: (ה) ד"ה כדי אילא וכו' פירוש. נ"ב וכ"ב תוספות פרק כפר כדם סוף דף פו: וכ"ב הרא"ש בשם: (ו) ד"ה אחמת דריש נגוסת וכו' ש"ל לחזור ולאכול דכל:

גליון הש"ם

גמ' אלא כי הא דאר"ח בראש. עי' בנמבכין בתלמוד ס"ב בקצת בד"ה ועוד כתב הר"ף הא דרב גידל: גמ' שלש תביפות הן. עי' לקמן דף נ"ב ע"ב תוס' ד"ה תבף: רש"י ד"ה לנטילת ידים רבים אחרונים. כך מנהר בקונין. אבל נמ"ר דבריס ובירושלמי פ"ם ה"ם מנהר דקלי אל נטילה לאשונה. ועיין תוס' סוכה דף ל"ט ע"ם ד"ה כל ול"ע:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיף. כדאמרי' בערבי פסחים כיון דאמרי' הב לן ונברך אסור לכו למשתי עד דברכיתו. ב. בתוס' רי"ש הוסיף. והם כעין סופגנין שבלילהן רכה שמטגנין בשמן.

לעזי רש"י

אובליא"ש [אובליד"ש]. אפיפיות. יקפלים". אמניטשרישיין [אמניטשטרישיר"ן]. מנה. משאת.

מוסף רש"י

דגורם ברכה לעצמו. שגורם ברכות הרבה לעצמו נקידום והכללה ובברכת המזון (לעיל מ:). **ריסתבא.** מנה של כסף מטבל (לקמן ב: ושם: דיסתנא). **אתבא.** על הסלמן (מקושרין פא.).

רבינו ניסים

שלש תביפות הן תבף לסמיכה שחיטה. בתלמוד ארץ ישראל בפ' מאימתי קורין אמר תבף לסמיכה שחיטה דתביב

עין משפט נר מצוה

קח א ב מי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ט סמג עשין ס טוש"ע א"ח סי' קסח סעי' ט ז: קט ג ד טוש"ע שם סעיף ו ופרישה ס:
קי ה מי' פ"ד מהלכות ברכות הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן קפג סעיף כ:
קיא ו מי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה יב:
קיב ז מי' פ"ו מהל' תפילה הל' יז טוש"ע א"ח סי' קיח סעיף ח:
קיג ח מי' פ"ו מהל' ברכות הל' כ סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' קצו סעיף ח ומי' קסו:
קיד ט מי' פ"ד מהל' ברכות הלכה יב סמג שם טור א"ח סימן קמד:
קטו י טור א"ח סימן קטו:
קטז כ מי' פ"ח מהל' ברכות הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סי' קפו סעיף יא ופימן רט סעיף ח:

רבינו חננאל

רב הונא אכל חליסר ריפתא בעבי מחלת ריפתא לקבא ולא ברוך. ואמר כיון שהזכיר רב ששת פת הבא בכיסנין, פי' זו הפת העשויה כמין כיסין מלאים מוכר ושקדים ואגוזים וכיוצא בהן שעושין אותו כמין כעכין, ולותפין אותן בבתי משתאות, הזכיר המעשה של רב הונא שאכל פת הבא בכיסנין חליסאר ריפתא בעבי מחלת ריפתא לקבא, ולא ברוך אחריהן וכו'. ואמר רב נחמן עדי פפנא הוא. פי' זה האיש רעב הוא וסעודתו קבע בהם וצריך לברך אחריהן מיסחבר. וכן היה רב נחמן אומר כל שאחריהם קובעין סעודתן עליו, על זה הפת הבאה בכיסנין צריך לברך. וכש"כ שרב הונא עצמו שאכל בשיעור סעודת אחרים שלא אכלו עדיין כלום דצריך לברך תחלה וסוף. ואין הלכה כרב מונה דאמר פת הבא בכיסנין מברך עליה המוציא. ולחמניות שאמר ר' מברכין עליה המוציא ומערבין בהן, לא אמרו אלא בזמן שקובעין סעודתן עליהן. תני בתוספתא הביאו לפניו מיני תרימה מברך עליהן בורא מיני כיסנין. אמר רב הרגיל בשמן ערב למשוח בו ידיו. שמן מעכבו. שלש תביפות הן ובו'. ירושלמי: ג' תביפות הן, תבף לסמיכה שחיטה. תבף לנטילת ידים ברכה. תבף לגאולה תפלה. תבף לסמיכה שחיטה דכתיב וסמך ושחט. תבף לנטילת ידים ברכה שאו ידיכם קדש וברכו את ה', תבף לגאולה תפלה יהיו לרצון אמרי פי, מאי כתיב בהדייה יענך ה' ביום צרה וגו'. **מתני'**: ברך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון. פירוש יין שלאחר המזון, היינו לאחר שהשלים סעודתו ונטל ידיו לברך ברכת המזון, אם בקש לשתות יין קודם ברכת המזון, אינו צריך לברך בורא פרי הגפן. והני מילי בשבתות וימים טובים, ובעת שיוצא מבית המרחץ, ובעת הקזת הדם וכיוצא בהם, שאדם קובע סעודתו על היין, ובדעתו לשתותו אחר הסעודה, וכי מברך תחלה דעתו אבל מה שישתה. אבל בשאר ימות השנה ברכת היין שלפני המזון אינה פוטרת את היין שלאחר המזון. אבל היין שלאחר ברכת המזון כין בזה בין בזה צריך לברך, דברכת המזון וזאי מספקא, וכיון דמספקא איתחר ליה למשתי עד דבריך. ובדרבה בר מרי דבריך על היין [ש]לפני המזון ואחר ברכת המזון. אמר ליה אביי יישר, וכן אמר ר' יהושע בן לוי. ורב יצחק בר יוסף דבריך על כל כוס וכוס דגמלן הוא, כלומר כיון שישתה כוס אחד הסכים בדעתו שלא לשתות יותר,

דגורם ברכה לעצמו. בכמה מקומות הוא נא ומברכין עליו ואע"פ שלא היו צריכים לשתיתו: **רב הונא אכל חליסר ריפתי.** מפת הבאה בכסנין ולא ברוך אחריו: **אמר רב נחמן עדי כפנא הוא.** פי' אלו. כלומר אלו נרעבון נאכלו ואכילה מרובה כזו לא נפטרת מברכה אלא דגורם ברכה לעצמו רב הונא אכל [8]חליסר ריפתי בני תלתא תלתא בקבא ולא בריך א"ל רב נחמן עדי כפנא אלא [9]כל שאחרים קובעים עליו סעודה צריך לברך רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא אייתו לקמייהו פת הבאה בכסנין כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא אמר להו מאי ציצי דקא שמענא דילמא המוציא לחם מן הארץ קא מברכיתו אמרי ליה אין דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה פת הבאה בכסנין מברכין עליה המוציא ואמר שמואל הלכה כרבי מונא אמר להו [10]אין הלכה כרבי מונא אתמר אמרי ליה והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל [11]לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא שאני התם [12]דקבע סעודתיה עלייהו אבל היכא דלא קבע סעודתיה עלייהו לא רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב נתן בתר דגמר סעודתייהו אייתו לקמייהו מידי למיכל שקל רב פפא וקא אכיל אמרי ליה לא סבר לה מר גמר מלאכול אמר להו סלק אתמר [13]רבא ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא לבתר דסליקו תבא מקמייהו שדרו להו [14]ריסתנא מבי ריש גלותא רבא אכיל ורבי זירא לא אכיל א"ל לא סבר לה מר סלק אסור מלאכול א"ל [15]אנן אתבא דריש גלותא סמכינן: אמר רב הרגיל בשמן שמן מעכבו אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר לן כגון אנן דרגילינן במשחא משחא מעכבא לן ולית הלכתא ככל הני שמעתתא [16]אלא כי הא דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב [17]שלש תביפות הן [18]תבף לסמיכה שחיטה [19]תבף לגאולה תפלה [20]תבף לנטילת ידים ברכה אמר אביי אף אנן נאמר תבף לתלמידי חכמים ברכה שנאמר [1]ויברכני ה' בגללך איבעית אימא מדהכא שנאמר [2]ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף: **מתני'** [3]ברך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון [4]ברך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון ברך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת בש"א אף לא מעשה קדרה [5]היו [6]יושבין כל אחד מברך לעצמו הסבו אחד מברך לכולן

מיהו ר"י ור"ת היו אומרים שלא לברך כלל אלא משקין הבאין בתוך הסעודה וטעמא דפת פוטרת כל הדברים הבאים בשבילה והשתא יין פוטר כל מיני משקין לפי שעיקר משקה הוא והוא רגיל לכל מיני משקין ולכך הוא העיקר והן טפלין לו לענין ברכה והלכך משקין הבאין ממתם הסעודה שבאין בשביל הפת לברות המאכל וגם ל"ל לאכילה בלא שתיה והלכך פת פוטרתן חוץ מן היין כדקאמר גמרא טעמא ולהאי טעמא ניחא מה שאנו מברכים בפפת על המזרת על אכילת מרור לבד שהעולם מקפיד אמאי אין מברכין נמי ב"פ האדמה וב"פ האדמה דשאר ירקות אינו פוטר כדקאמרינן התם כיון דאיכא הגדה והלל אסח דעתיה אלא וודאי טעמא הוי כיון דרמאנא קבעיה חובה דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו הוי כמו דברים הרגילין לבא מממת הסעודה דפת פוטרתן: **לחמניות.** פרש"י אוגליא"ש ולא נהירא דא"כ אפילו לא קבע נמי (ב) לברך המוציא שהרי הוא לחם גמור שהרי קופו עיסה וגרלה לפרש דהיינו מיליא"ש מיהו כי קבע סעודתיה עליה מברך עליו המוציא כמו בפורים מיהו רגיל שמשון פירש דאין לברך עליו המוציא דהוי כמו דייסא: **סלק אתמר.** משמע שדרכן היה (ג) לסלק השלחן קודם בהמ"ז ולכאורה קשה למנהג שלנו שאנו מקפידים שלא לסלק הלחם קודם (ד) ושמא בימיהם נמי לא היו מסלקין השלחן מקמי המברך כי אם מלפני שאר המסובין לפי שהיו להן שלחנות קטנים וכל אחד לפני עצמו אוכל על שלחנו אבל אנו שרגילים לאכול כולנו על שלחן אחד אין נאה לסלק השלחן עד לאחר ברכת המזון: **רבי זירא לא אכל.** תימה (ה) לפי מה שמפרשים העולם הב לן ונברך אסור למשתי בלא ברכה שלפניו אמאי לא אכל לברך עליה וליכול ושמא היה מנשיל שהיה בו פת והיה צריך ברכת המוציא ונט"י ועוקרת היה לעשות כל כך: **אתבא** דריש גלותא סמכינן. מי שסבא לאכול אפיקומן ואמר הב לן ונברך אינו היסח הדעת דאין אתבא דרחמנא סמכינן ואם שבא וברך ולא אכל אפיקומן ל"ל לחזור (ו) דכל מצות לשם מצוה עשויות והא דאמרינן (ז) כי אמר הב לן ונברך אסור למשתי וכן אסורים כולן הייט דוקא כי אמר בעל הבית אכל לא אורח (וכי אסורים כולן הייט כי אמר בעה"ב אכל לא אורח) אבל בשביל אורח אינו צריך לברך אלא אם כן אמר זה לחבר זה יש לומר שצריך לברך אכל חד וחד לפי שאינן יודעים אם יתן להם בעה"ב יותר ונראה שאין צריך לברך לפי שסומכין על שלחן בעה"ב והייט דכי ריש גלותא: **תבף** לנטילת ידים ברכה. והלכך כיון שנטל ידיו בלא ברכה לא אסור לאכול עד שיברך והוא הדין אם אמר הב לן ונברך אפי' בלא נטילה (ח): **ברך על הפת פטר את הפרפרת.** נראה דמירי בפרפרת שבתוך הסעודה דאי בפרפרת שלאחר הסעודה הא פסק רב פפא (ט) דבריס הבאים לאחר סעודה טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם ורש"י פירש פרפרת מיני דגים ופרגיות וקלת קשה מ"כ מאי קמ"ל דברך על הפרפרת דלא פטר את הפת ונראה כפירוש ר"ח דפירש דפרפרת פת לעומה בקערה לגים בה תוריתא דנהמא דמברכין עליה בורא מיני מזונות (י) ומעשה קדרה ומעשה קדרה היינו מלקא טרגים וטיטני דלאחרינן לעיל (מ.): **הסבו** אחד מברך לכלן. ואנו אין לנו הסבה אלא בפת בלבד ופת מהני אפי' בלא הסבה דדוקא לדידהו שהיו אוכלים בהסבה היו צריכים הסבה אלא שיהיה שלנו הוי קביעות לנו בהסבה דידהו שהם היו רגילים כל אחד להסב על מטתו ועל שלחנו אבל עכשיו כולנו אוכלים על שלחן אחד וכשאנו אוכלין יחד הייט קביעותינו והכא דקאמר היו יושבין וכו' בגמרא משמע דמיירי בין בברכת המוזן בין בברכת המוזן בהמ"ז כעובדא דתלמידי דרב בברכת המוזן מההיא דפליגי בין אי בעי הסבה ומיהו בני אדם האוכלים בדרך והולכים ולא ישבו כל אחד מברך לעצמו וא"ת מאי שנא דבמוגמר אפילו לא הסבו אחד מברך לכולם דבמוגמר מיירי ומשני משום דבמוגמר כולם נהנים ביחד אבל אכילה ושתיה אינה בלא אלא לזה אחר זה: ואע"פ

והפצירו בו ונמלך לשתות כוס אחר, צריך לברך, כיון דעקר דעתיה מלמשתי שפי מהאי כסא בהאי סעודתא צריך לברך. הבר פירשתי הדברים הללו בערבי פסחים, ונקשנא כלל אבל היכי דלא יכיל למישתי, בגון ברכת המזון וכל שכן תפלה בגרמשנן בכיסוי הדם הכי השתא החם משתיא וכרוכי בהדי הדדי לא אפשר, משום הכי הוי הפסקה, אבל הכא בכיסוי הדם אפשר דשתיין בחדא ידא

וסבכסה בחדא. וכל כי האי גונא הוי הפסקה וצריך לברוכי. והתם קמבעיא אם עמד אדם מבית המשתה ונכנס לבית הכסא, כשחזור לבית המשתה דוודאי שתיה זו לשרות מזונו במעיו הוא, מהו לסמוך דיין שלאחר המזון כו'. קיי"ל דאינו פוטר, אע"ג דרב אמר פוטר, הא רב כהנא פליג עליה. ותו, הא דרב הונא ורב יהודה וכל תלמידי דרב אמרי אינו פוטר, ומקצת תלמידים שאומרים דפוטר לא סמכינן עליהו. ורב נחמן דאמר פוטר הא רב ששת פליג עליה, וקיי"ל הלכתא כרב ששת לגבי רב נחמן באיסורי, וברכות לאו סמוא אינון אלא איסורי הן. ותו הא דבא מותיב על רב נחמן, אע"ג דמשני לא סמכינן. הלכך יין שכתוך המזון אינו פוטר יין של אחר המזון. **ברך על הפת פטר את הפרפרת.** פי' פרפרת פת צנומה בקערה ולית בה תוריתא דנהמא, ומברכין עליה בורא מיני מזונות. ואע"ג דעלתה בתיקו ק"ל ברך על הפת המוציא לחם, פטר את הפרפרת וכל מיני מאכל, אבל ברך על הפרפרת לא פטר את הפת, אבל מעשה קדרה כולה פטרי. **היו יושבין כל אחד מברך לעצמו.** פי', היו יושבין לעסק אחר ונזדמן להם לאכול, כל אחד ואחד מברך לעצמו, אבל אם הסיבו, כלומר ישבו לאכל ולא לעסק אחר, אחד מברך לכולן. ורמינן עלה הא דתניא עשרה שהיו מהלכין בדרך אעפ"י שכולן אוכלים מכבר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com